

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Budapest, VI., váczi körút 23

hová minden küldemény intézendő.

ZSIDÓ FELEKEZETI ÉS TÁRSADALMI HETILAP.

SZERKESZTI

SZABOLCSI MIKSA

Előfizetési feltételek:

Évesre előfizetéshez küldve . . .	8 frt.--
Három hónapra	4 " --
Negyedévre	2 " --

Egyes szám ára 16 kr.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

Tartalom:

A zsidók Oroszországban. Palágyi Lajostól. — Eötvös Károly védelme. Töredék. Irta Cornelius. [Tár-
czacikk.] — A pesti izr. hitközség költségvetése. — Philippohn Lajos meghalt. — A vatikán és az anti-
szemlitzmus. (K. Gyulától). — Visszátságok. (Dr. Klein Gyula, ó-budai főrabbitól). — A nyitrai
választás. (Eredeti tudósítás). — Daemonok közt. Az Egyenlőség elbeszélése. — Előfizetési felhívás. — Heti
naptár. — Hírek. — A kigyókultusz Judeában. Eredeti tanulmány. — Szerkesztői üzenetek. (Philippohn
Lajos képe.) — Hirdetések.

A zsidók Oroszországban.

A katolicizmus vezérei — mint multkori cikkemben kifejtettem — gyöngéd szívük egész szeretetét az afrikai négerkéek civilizálására, illetőleg megkeresztelésére fordítják, úgy, hogy egy csöpp szeretet sem marad a szegény európai rabszolgák részére. De hát lehetnek felfogások, melyek azt hirdetik, hogy a fehér rabszolgák valóságos Eldórádóban élnek, s minthogy azok, kik ilyen felfogásokat vallanak, maguk csakugyan a kényelem s jóllét párnáin hevernek, érthető, hogy maguk közül mindent a jóllakot megelégedés színében látnak.

Ha a rabszolgaság elleni mozgalom vezetői tehát itt igazi humánus tevékenységre tért nem találnak s mindenáron távol világokban akarnak kalandozni, — ajánlhatnánk nekik oly működési talajt, mely mindenestre közelebb esik hozzánk, mint Afrika s mely inkább rászorul a szeretet, a humanizmus fenkölt lelkü apostolaira.

A szerencsétlen oroszországi zsidó testvérekről van szó. Ha egy ájtatos keblű főpap kimondhatta, hogy »a néger is ember«, talán méltóztatik neki azt az igazságot is elfogadni, hogy »a zsidó is ember.« Igaz ugyan, hogy a zsidó — legalább Heine szerint — »viz-izonyban« szenved s nagyon kevés hajlandóságot mutat jámbor báránka gyanánt a kereszténység aklába menni, — de hát az igazi

humánus hierarchiának, mely az önzetlen testvéri önfeláldozás elvét hirdeti, ez teljesen mindegy; mert hiszen csak a rabszolgaságban sinlődők felszabadítása képezi minden ambícióját.

Ha tehát a kath. főpapok mindenáron ártatlanul elnyomottat akarnak szabad emberekké tenni, bátran ajánlható nekik, hogy indítsanak Európaszerte mozgalmat az Oroszországban sanyargatott zsidók érdekében. Ha már missziókat nem küldhetnek, legalább lármázzák be az európai közvéleményt — mint a négerék ügyében tenni kegyesek voltak — adják tudtára a filantrópikus keresztény világnak, hogy Európa keleti határán sok százezer ember, ki nem is fekete, hanem fehér bőrű, a legkétségbeejtőbb üldöztetésben, sanyargatásban, furia gyanánt üldözve, valóságos rabszolga gyanánt tengődik. S mint a négerék védelmében lehetséges volt az európai hatalmakat bevonni — hogy ne mondjuk befonni — fáradozzanak a nemes főpapi szívek azon, hogy a sorsüldözött, kegyetlenül sujtott oroszországi zsidók érdekében akcióra bírják a hatalmakat.

Csakhogy persze, persze nem négerekről, hanem csak zsidókról van szó! Zsidókról, a kiket nem lehet keresztvízben fürösztetni; zsidókról, a kik Oroszországban az intelligencia egy jelentékeny részét képezik s kik ott is, mint mindenütt, a haladás, a kultura érdekében kiüzdenek.

Ezek a boldogtalan oroszországi zsidó testvérek nagyon is nagy hajlandóságot mutattak, hogy művelődni, előre haladni akarnak. Kitiltották hát őket az egyetemekről. S mert a művészet minden terén magasra törtek, kitiltották őket a szépművészeti akadémiákból. Embertelen módon minden törvény alól kivonva, vadállat gyanánt üldözve, hajszolva, hajlékából kiverve, az oroszországi zsidóság a legválságosabb helyzetbe jutott. Csak legközelebb is olvashattunk a jakutski vérfürdőről, melyben legnagyobb-részt zsidókat öltek meg. Nem mondom, hogy a csár atyuska valami emberszerető bánásmódban részesíti többi alattvalóit, de tény, hogy valamennyi alattvalója közt legembertelenebbül, legállatibb módon bánik a zsidókkal.

S mindezt azért teszi, mert a zsidóság a kultura napvilágáért küzd, s félő, hogy e világosság eltalálja üzni az orosz hatalom sötétségét. Mint mindenütt a világon, a zsidóság Oroszországban is azonosította magát a szabadság eszméjével. Az orosz nihilisták — a szabadság e legvakmerőbb harcosai — jórészt zsidók. Mert más uton nem érvényesülhetnek eszméikkel, a forradalmi térre léptek. Intelligenciájuk első-

rangu tudományszomjuk — mint a zsidóság-nál a világon mindenütt, ismeretes. Azt a zsidóságot, mely Oroszország legjobb elemei közé tartozik, bántalmazza, sanyargatja, gyilkolja az orosz hatalom. S mi mindennél vakmerőbb, mit soha hatalom még megteenni merészelt, a szellem napvilágától akarja ez elemet megfosztani. Kényszeríteni akarja, hogy műveletlen, hogy buta maradjon. Kizárja még az iskolákból is. Csakhogy a zsidóságban oly erős a művelődési hajlam, hogy iskolák nélkül is tanul és halad a korral. A zsidó művészi tehetségekben oly erős az egyéniség, hogy kizárva az akadémiákból, még nagyobb szerű, még önállóbb utakat tör szellemével.

De mit ér mind ez. ha brutális erőszak, durva ököljog érvényesülésében nemcsak megakadályozza, hanem még kiirtására törekszik.

A szerencsétlen oroszországi zsidók helyzetét ajánljuk a jámbor szívű kath. főpapok s édesded mosolygásu jezsuita szent atyák figyelmébe. Egy kis keresztény reklám Európaszerte talán használhatna némiképp a sorsüldözötteknek.

Palágyi Lajos.

Eötvös Károly védelméből.

(Törédék.)

Irta: **Cornelius.**

— Az „Egyenlőség“ eredeti tárczája. —

A mult napokban egy bizonyos Kobligk nevezetű boroszlói államügyész hivatalos előterjesztése alkalmával az antiszemitizmus vadgombáit bevévén, oly kifakadásokra ragadtatta el magát, melyektől bécsi elvtársai is méltán megbolondulhattak.

Ebből az alkalomból közlünk mi is egy esetet, a melyről a tárgyaláson jelen voltakon kívül senki sem tudott, mely itthon történt meg, s mely habár csak halvány képe a boroszlóinak, mégis feljegyzésre méltónak tartjuk. Ezen eset karakterisztikonja azon időknék, mikor még nálunk is kísértett a sötét reakció korszaka. Tul estünk rajta. Eloszlott, mint a felkelő nap eloszlatja a ködfelhőket.

Küzdelembé került; a győzelmet nem mi magunk vittuk ki, hanem azon barátaink, kik segítségünkre siettek; tiszteljük nevüket és emléküket!

* * *

Közvetlen a tiszta-eszlári per után történt. A fortuna egyik kis tárgyaló termében törvényt ült a büntető bíróság és a közvádlo ügyész. A vádlottak padján L. . . nevű szegény zsidó vádlott ült, kit »ex nobile officium«

Eötvös Károly védelmezett. A bizonyítási eljáráson csakhamar tuestünk és ennek befejeztével felállott a közvádlo királyi ügyész és előterjesztette vádindítványát.

Épen ezen vádindítvány az, melyet alkalmoszerűségénél fogva röviden felemlitek, és bár évekkkel ezelőtt történt, mégis mintha ma történt volna, úgy él emlékezetemben.

Előre kell bocsájtanom, hogy judicaturánk összes ágaiban nincs oly igazán liberális elem, mint a milyen a magyar ügyészi kar. És ez másként el sem képzelhető; hisz annak feje Kozma Sándor, kiben az önzertlenség, pártatlanság, erély és humanizmus összpontosult, ki a haza bölcse, Deák Ferencz iskolájában nevelkedett és ki itt szitta magába azokat a fenköltlen szabadelvű és minden előítélettől ment eszméket, melyeken az antiszemitizmusnak a tiszta-eszlári perben magasan csapkodó hullámai megtörtek.

És a milyen a feje e karnak olyan annak az egész teste is.

*

Mégis megtörtént, hogy a közvádlo ügyész — lehet, hogy beszédje hevében — többek közt a következő hivatalos előterjesztést tette a törvényszék előtt: »Ha e fajta vádlottak felett itél a törvényszék, kétszeres szigorral kell eljárnia, mert ha ezek kiállották büntetésüket, megint ott tartanak, ahol azelőtt tartottak, a tár-

A pesti izr. hitközség költségvetése.

Az ország legnagyobb zsidó hitközségének költségvetése megérdemli, hogy bővebben foglalkozzunk vele; hogy olvasóink elé tárjuk a budget nevezetesebb pontjait, a számokat, melyek ékesszólóbban beszélnek minden magyarázatnál. Csoportosítva az egyes tételeket, csakhamar szembeötlik majd, hogy mennyiben felel meg a hitközség feladatának, hivatásának; lépést tart-e a korrallal, nem marad-e mögötte más felekezeteknek, megérdemli-e azt, hogy büszkeséggel tekintsen reá az ország minden zsidó polgára, elismeréssel adózzék neki mindenki?

Nem habozunk annak kimondásával, hogy a hitközség haladása félreismérhetetlen; a hitoktatásra és a tanításra egyáltalában a község nagyobb összegeket szánt a tavalyinál, az ifjúsági isteni tisztelet intézményét is nagyobb költség árán kiterjeszti. bőviti, az idei szegénység-lyezés sem marad majd mögötte a múlt évinek.

A deficit nem volt kikerülhető. A növekedő igények okozta költségek emelkedésével a bevételek szaporodása nem tart mindenütt lépést, a mi azonban nem riasztja el a község előljáróit

attól, hogy a magasabb és fokozottabb igényeket elégítse ki, a hiány miatt nem csökkenti ama összegeket, melyeket a humanus, jótékony intézetekre fordít.

Különben is a deficit aránylag csekély; oly budgetben, melyben 263,891 frtra rugnak a kiadások, a 3,697 frtnyi hiányt könnyen lehetett volna eltüntetni, de a 260,193 frtra előirányzott bevételi tételek olyannyira megfelelnek a tényleges viszonyoknak, oly szigoruan és alaposan vannak felvéve, hogy az év folyamán biztosra vehető a bevételi többlet, mely a zárszámadások alkalmával a deficit kevesbedését, esetleg eltűnését fogja eredményezni. Tavaly a kiadások összege 255,973 frt volt, a bevételeké 257,388 frt; az év tehát az előirányzott 8,757 frtnyi hiány daczára még 1,415 frtnyi többlettel végződött.

A »szertartás« czimben 46,053 frt 98 kr. kiadás szerepel: ebből az összegből 30,366 frt 92 kr. jut a dohányutczai templom rendes és rendkívüli kiadásaira (tavaly 25,158 frt 92 kr.), míg a rombachutczai zsinagógára 12,436 frt 06 krt fordítanak (tavaly 12,100); az ifjúsági isteni tisztelet költségei 2050 frttal vannak előirá-

sadalomban megint azt a helyet foglalják el, a melyet azelőtt elfoglaltak; — míg ellenben ha magunk fajtájával történik ugyanez, az örökre elbukott, bezárulnak előtte a társadalom kapui és megszólal felette a lélekharang!

*

Eötvös Károly, ki az ügyészt védelme előterjesztésével követte, az indignatio és megbotránkozás stentori hangján utasította vissza ezen tárgyalási terembe nem illő modort és igyekezett elfojtani még csirájában az adáz faji gyűlölségre vezető módszert, — amennyiben erre következőkép válaszolt: — Nem követhetem a közvádoló kir. ügyész logikai sorrendjét. Ott kezdem a hol ő elhagyta. Ő itt »tájtákról« beszélt. Jegyezze meg, hogy a törvényszék előtt vádlott áll és csak ilyenről lehet itt szó faji különbség nélkül és a törvényszék bölcsessége meg nem engedheti, hogy a fajgyűlölet, eme társadalmi nyavalya az igazságszolgáltatás termeibe is behurczoltassék. Én pedig tiltakozom e hang, e modornak a törvényszék termeibe való hurczolása és meghonosítása ellen. Az isten és bírak előtt egytormák az emberek fajra való tekintet nélkül. Ha a vádlott ellen elég bizonyíték merült fel, a bíróság ezek alapján büntesse, de sohase tekintse fajbeli származását. A mi pedig a társadalom kapuját és a lélekharangot illeti, arra csak azt jegyzem meg, hogy itt az elnöki harang a jelző és azután vagy

feltáruznak, vagy becsukódnak a »fortuna« kapui a vádlott előtt:»

Ezek voltak Eötvös Károly előjáró szavai védelmi előterjesztésében. Az egész védelem, de különösen az idézett bevezető beszéd roppant nagy hatást keltett. Maga az ügyész sietett szavait kimagyarázni és oda kívánta módosítani, hogy a »fajta« alatt a kereskedőt értette általában.

Azóta sok tárgyalást kísértem figyelemmel, de ez a hang többé nem volt hallható a fortuna termeiben. Nemsokára a közvádoló ügyész is más testületbe lett ki-nevezve.

* * *

Viharos korszak volt az az örökké fájdalmasan emlékeztető tiszta-eszlári korszak, a megpróbáltatás korszaka volt.

Olyanok voltak az emberek, mint az influenza nyavalyának terjedése alatt. A ki influenzás levegőben él, megkapja azt.

A gyengébbek, és inclinálók azonnal, az erősebbek később, de megkapják, csak rendkívül kipróbált erős idegzetűek menekülnek meg az uralkodó bajtól.

De a bajok terjedésénél nem azok kárhóztatandók, a kik megkapják, hanem azok, kiknek hatalmukban áll azt elnyomni és elmulasztják ezt.

nyozva (1889-ben 1950 frt); a pótimahelyiségek kezelése és új padok beszerzése 1200 frtot igényelnek.

A szertartás fedezeti rovatában összesen 37,029 frt 40 kr. bevétel szerepel a tavaly előirányzott 32,629 frt 40 krral szemben, mely utóbbi összeg különben 35,328 frt tényleges eredménynyé növekedett. Esketési díjakra 20,000 frt lett előirányozva, bár 1889-ben csak 17,830 frt folyt be e czimen.

A tanügy terén főképen tűnik ki a hitközség bőkezősége, buzgalma, mely valóban példásnak mondható. Tavaly 57,662 frt 44 kr. volt előirányozva, most már 59,197 frt 44 krt szánt a község e czimre. A tanítók fizetése tökéletesen megfelelő; a fiuiskola régi tanítói évi 900 frtot, a két év óta működők 650 frtot kapnak a mellékjövödelmeken és illetményeken kívül. A leányiskola tanítónői 700 frtnyi fizetést huznak. A fiuiskola költségei 19455 frtra, a leányiskoláé 7070 frtra vannak előirányozva.

A hitoktatás költségeire tavaly 28,857 frt 44 kr. volt előirányozva; az idén 29,722 frtot irányoztak elő. Ehhez járulnak a talmud torának 2950 frtnyi költségei.

A fedezeti rovatban 10,734 frt van felvéve a tavalyi 20,134 frt 20 krral szemben. A hitoktatás bevételei ez idén 400 frttal kisebbeknek vannak feltüntetve, mint a mult évben.

Hogy mit tesz a község a betegügy terén, arról most, az új kórház megnyitása után, felesleges szólanunk. Tudja mindenki, hogy a hitközség e téren is kimagaslik áldásos működésével. A kórházi kezelési költségek összege 31,834 frt, szemben a tavalyi 21,142 forinttal. (Ezen kiadások 80%-ját a példáját ritkítő »Chevra Kadisah«-nk fedezi.) A bevételek 32,555 frt 03 krral vannak előirányozva.

A »jótékonyosság« czim eme első tétele után következik a »szegény-orvoslás«, melyre 5250 frtot költ a hitközség. Szegények gyámolítására 27,050 frt, árvák eltartására 4150 frt, iskolás-gyermekek ruházására és élelmezésére 5000 frt, a képezdei levesintézetre 88 frt, az ösztöndíjakra 1200 forint van előirányozva. Összesen 74,572 frtot fordít a hitközség jótékony czélokra 11,592 frttal többet, mint 1889-ben.

A bevételi rovatban a jótékonyosság czimén 43,130 frt 23 kr. van feltüntetve, a mi szintén szép bizonyítványa a községi tagok áldozatkész-ségének.

Az általános hitközségi kezelés czime alatt több érdekes tétellel találkozunk. A rabbinatus költségei az idén 14,790 frttal vannak előirányozva. A rabbik évi illetményei megközelítik a 4000 forintot.

A központi személyzet 19,440 frt kiadást fog okozni, a mi, szemben a tavalyi kiadással, szintén emelkedést mutat.

A nyugdíjpótlékok 2994 frttal szerepelnek; tavaly 4720 frt 99 krt adtak ki e czimen. A kóserhus költségei az idén 8,650 frttal vannak előirányozva, tavaly 10,467 frt 17 kr. költséget okozott. A baromfi-vágóhid költségeit 2,750 forinttal irányozták elő. Különféle kiadások czimén 6910 frtot, kultuszjár. beszéd. díjak czimén 5100 frtot vettek fel a budgetben, Kamatokban 23,093 frt 59 krt fizet az idén a hitközség. Adósságtörlesztések 340 frt kiadást okoznak.

Az általános bevételek 36,300 frtra vannak becsülve, a kultuszjárulékok kerek 100,000 frttal vannak előirányozva.

Egészen véve mondhatjuk, hogy a költségvetés kedvező képét nyújtja a hitközség háztartásának és arról tesz bizonyosságot, hogy az előjárók és a hivatalnoki kar általában, de a hitközségi tagok is tudják, mi a hivatásuk, mi a feladatuk és ennek teljesítését szent kötelességüknek tartják.

Philippsohn Lajos meghalt.

Megdöböntő gyászhir érkezett mult évi december hó 29-én Bonnból; a táviró néhány percz alatt a föld minden tájaira terjesztette azt a szomorú tudósítást, hogy a zsidóság egyik legkiválóbb alakja, Philippsohn Lajos, a világhírű tudós és író, kinek nevét ismeri mindenki, aki a német irodalomban és tudományban jártas, áldásos élte hetvenkilencedik évének küszöbén jobb létre szenderült.

Egyike volt ő is ama legkitünőbbeknek, akik lan-kadhatlan munkálkodásának tulajdonítható, ha a szellemi hegemonia, melylyel évszázadokkal ezelőtt a spanyol zsidók dicsekedhettek, az a vezérlő szerep, melyet a zsidó tudomány s irodalom terén a Spanyolhon zsidósága vitt,

átment Németországba, és azontul innen indult meg minden nagyobb szerű mozgalom, mely a zsidók érdekében történt: a német zsidók adták meg az impulzust a legtöbb általánosabb jellegű ténykedésre.

A jelen század harmadik évtizedében tűnt fel Philipsohn; már 1827-ben jelent meg első műve, és ezzel megkezdte szakadatlan működését, melynek csak a halál vetett véget.

A boldogult nem olyan aggastyán volt, ki multjának babérait pihenve önelégülten szüntetheti be munkásságát, megnyugodva abban a gondolatban, hogy megtette kötelességét; önmagának ura volt, módjában állt volna, hogy nyugalomba vonuljon, anyagi gondok nem gyötörték, bátran sütkérezhetett volna már évtizedek óta előző évtizedekben szerzett dicsőségének fényében, de nem tette, dolgozott untalan, mindvégig betöltötte helyét, melyet most halálával tátongó űr foglal el anélkül, hogy egyharmar remélhetnők annak méltó betöltését.

Oly férfit, mint a milyen Philipsohn volt, keveset szül egy század.

A ki tudja mennyit tett a boldogult életében hit-sorsosaiért, mennyit teremtett, hány kívánságnak teljesítését eszközölte ki és segített elő, a ki elképzeli, mit tesz az, hatvanhárom éven át dolgozni gyakran éjekkel megtoldva a napokat, mily vasszorgalom kell hozzá, hogy valaki még akkor is, mikor a folytonos munka elgyengítik lát-szerveit, mikor az aggkor bajai jelentkeznek, szünetlenül fárad tollba mondva, mit leírni már nem tud, az bizonyára legnagyobb tisztelettel adózik az elhunynak, kinél jelesebb férfit, csak keveset ismer a jelen zsidósága.

Dessauban látott napvilágot, az anhalti hercegség irodalomkedvelő székhelyén. Atyja a hercegi Ferencz-iskolán a héber nyelvet tanította.

A kis Lajos csakhamar elvesztette atyját; három éves volt, mikor kikísérte a koporsót. Anyja gondjaira maradt, és a jeles asszony, kiben tovább élt férjének szelleme, a gyermeket a Ferencz-iskola és a talmud-tórah elvégzése után a hallei gimnáziumba adta; ő volt az intézet első zsidó növendéke.

Alig tizenhat éves korában Sprengel Kurt tanár hírneves botanikus és orientalistának, Lajos és bátyjának jóakarójának születése napja alkalmából lefordította a kis prófétákat, még pedig oly kitűnően, hogy Ruff F. hallei kiadó kinyomatta a fordítást.

Bölcsészeti és theologiai tanulmányozásának befejezése után (1830) Berlinbe ment, hol rövid idő alatt méltó feltűnést keltett a klaszikus nyelvtudomány terén, úgy hogy a Jenäische Literatur-zeitung egyik szerkesztőjévé lett.

Tanulmányai befejezte után a magdeburgi hitközség meghívta próbaszónoklatra, mely remekül sikerült és Philipsohn azonnali szerződésére vezetett; 1833-tól 1862-ig viselte a rabbiság tisztségét. Nagy reformokat létesített az isteni tiszteletnek a vallást nem érintő részeiben, a német hitszónoklat és a hitoktatás javítása körül buzgólkodott.

Megindította a „Predigt und Schulmagasin“ című havi tolyóiratot, melyet azonban két év múlva 1836-ban beszüntetett, és egy évre reá megalapította a most is megjelenő „Allgemeine Zeitung des Judenthumes“, mely jelenleg egyike a legnépszerűbb zsidóérdekű hetilapoknak, és mely óriási hatást keltett a zsidóság minden rétegében.

Az A. Z. D. I. 1887. január 4-én ünnepelhetette ötven éves fennállásának jubileumát, mely alkalommal díszszám jelent meg. Humanitás, felvilágosodottság, emancipáció, a német zsidóság egysége voltak jelszavai. Philipsohn lapja hitta fel 1856-ban a zsidóságot, hogy protestáljon Wagnernak a porosz képviselőházban benyújtott s zsidók egyenjogusításának eltörlését célzó javaslata ellen. A felhívásnak kétszázhetven hitközség engedett, és az általános felháborodás elsöpörte Wagner javaslatát.

Azóta is szíven hordja e lap a zsidóság érdekét, Philipsohn utolsó leheletéig élén maradt a szerkesztőségnek, mindenütt, minden alkalommal, különösen IV. Frigyes Vilmos uralkodása alatt védve és előmozdítva a zsidók érdekeit. Sokat tett az orosz, spanyol és török zsidók sorsának javítása érdekében.

Közben elkészítette a bibliának remek fordítását, mely igen sok díszes és népszerű kiadást ért.

Több művét fordították idegen nyelvekre. A »vallásos eszme fejlődése« és »a vallás a társadalomban« című művei angol és francia nyelveken is megjelentek. Regénye: „Tirado Jakab“, hat kötetnyi novellái, drámái, eposai, kimerítő vallástana, a vallás és politika világmozgató kérdéseiről szóló munkája, mind magukon hordozzák nagy szellemének jellegét.

Philipsohn volt az első, ki a zsidó rabbiképző intézetek felállításának szükségességét hirdette, és az ő iníciálása folytán támadtak a berlini »Hochschule für die Wissenschaft des Judenthums« és a boroszlói rabbi-seminárium. És Philipsohn volt a megteremtője a zsidó »Literatur-Verein«-nak, mely 18 évig fennállott, és mely ez idő alatt sok ezer példányát a kiváló zsidó műveknek terjesztette a felekezet öntudatának emelésére, az ellenségek felvilágosítására.

Szembaja 1862-ben arra készítette, hogy lemondjon hivataláról és azóta Bonnban homályos szemekkel is zárólagosan az irodalomnak élve, a becsebbnél becsebb műveket teremtette meg.

Dolgozott élete utolsó napjáig, melyen épen születésének évfordulóját ünnepelte övéinek körében. Ott voltak fiai, dr. Philipsohn Márton, a hírneves történész, a brüsszeli egyetem tanára, Philipsohn Alfréd brüsszeli bankár, dr. Philipsohn Albert régész, ki Schliemannal együtt eszközölte a peloponesusi ásatásokat, melyekről nagyszerű művet írt; veje dr. Kohn Tóbiás potsdami rabbi is megjelent.

Hirtelen sújtott felé a kaszás; fájdalom nélkül, betegség nélkül vált meg az élettől. Dr. Kayserling, M. budapesti hitszónok, a boldogult veje, és dr. Neuman Ede nagykonizsai rabbi, ki Kayserling dr. veje egy időben ér-

tesültek a súlyos csapásról, és együtt utaztak Bonnba, hol szerdán január elsején helyezték örök nyugalomba a nagy halottat. — A nevezett legközelebbi rokonokon kívül még egy leánya, dr. Philippsohn Mór híres berlini orvosnak özvegye siratja. Siratja az egész zsidóság, a humanizmus és kultúra barátai és hívei.

Vatikán és antiszemitizmus.

A zsidóság elleni küzdelem, melynek zaja a modern antiszemitizmus fellépte óta ismét egész országokra szól, melynek brutális jelszavait, embertelen elveit, hívei, illetve a velük üzérkedő spekulánsok és népcsalók nagy hangon hirdetik úgy a műveltségnek, a haladásnak ragyogó fényben pompázó központjaiban, mint a félreeső, apró falvakban és városkákban, — vizszatasztító rut jelenetek mellett, számos oly mozzanatot is tüntet fel, melyek azt bizonyítják, azaz biztatják felekezetünket, hogy nem győzhetnek az ámitók frázisai a komolyan gondolkozók érveivel fölött, hogy még sok barátja van a zsidóságnak a legelőkelőbb körökben is, ahol tudják méltatni nagy érdemeit.

Hazánkban az antiszemitizmus fénykora elűnt saját szennyes légkörének homályába; annál jobban esik, mikor látjuk, hogy oly férfiak foglalkoznak most is a szellemi ragály veszedelmével, illetve felekezetünk érdekeivel, kik tulajdonképpen messze állnak magától a zsidóságtól, és csak szívük nemes sugalatának engedve, emelnek szót a külföldön még hatalmaskodó antiszemitizmus ellen.

Bánhidy Béla bárónak a Pester Lloydban megjelent szerfelett érdekes cikke nyújtott alkalmat e sorok megírására. A nemes báró foglalkozva a katholicizmussal és a katolikus klerussal, ismételten dicsérőleg emlékezik meg XIII. Leo pápáról, ki, szerinte, erélyesen elítéli az antiszemitizmust.

»Ösi idők óta« — így szól többek közt a cikk — „egészen XIII. Leoig a vatikán rokonszenve a zsidóüldözők és a felvilágosodottság ellenségeinek táborában volt; XIII. Leo azonban teljes világossággal és határozottsággal ítélte el a modern zsidógyűlölők brutális maguktartását és megbélyegezte az antiszemitizmust, mint az emberi elme sajnálatraméltó tévelygését és az emberi kedély eldurvulását.»

Más helyütt következőképen nyilatkozik Bánhidy báró:

— »A világi hatalomért szünetlen küzdelem, a folytonos vágyakozás földi javak után, a szabadelvű törekvések makacs elnyomása, valamint a kulturharczok könnyelmű felidézése, oly tünetek, mint milyen a szabadkőmivesség körüli kicsinyes és izléstelen küzdelem és az antiszemita mozgalmak titkos elősegítése oly hegyzugokban és plébániákban, hova még nem hatolt be felülről a világosság, nem szolgáltak az egyház üdvére, hanem csupán ez emberiség veszedelmére.«

Ez a nyilatkozat becsületére válik a cikk írójának, becsületére válik, hogy elismeréssel emlékszik meg XIII. Leo felvilágosodott, szabadelvű eljárásáról, sajnos azonban, hogy a történetek nem azt tanúsítják, mit Bánhidy báró állít és egészen más színben tüntet fel a vatikánban uralkodó szellemet.

Tudta-e Bánhidy Béla báró, mikor szép cikkét megírta, hogy a pápának államtitkára, Rampolla biboros egyházi fejedelmének köszönetét fejezte ki Drumontnak, a hirhedt zsidófalónak és Chiracnak, felekezetünknek nem kevésbé gonosznyelvű ellenségének, kik oly műveket dedikáltak ő szentségének, mikben a zsidók ellen szórt legbutább, legképtelenebb vádakat egész halmazát sorolták fel?

Tudja-e Bánhidy Béla báró, hogy a vatikán lapjai, melyek vezérszerepet játszanak a klerikális ujságok közt, legbuzgóbb támogatói az antiszemitizmusnak, hogy a Moniteur épen nem resteli zsidógyűlöletének fitogtatását? Akárhányszor látjuk ennek nagyon is észrevehető nyomait, de nem veszünk tudomást róluk, hiszen »butaság ellen hasztalan küzdenek maguk az istenségek is.«

Vagy azt hiszi talán Bánhidy báró, hogy az antiszemita üzemeket a pápa tudtán és akaratán kívül folytatják? lehetséges volna, hogy a vatikánbeli nagy urak kijátszszák XIII. Leo figyelmét, éberségét? Ez bizony alig hihető, nem mintha a pápa környezetét képtelennek tartanók ilyesmi megkísérlésére, de a mai viszonyok közt a sajtó emelkedése és terjedése mégis csak nagyon megnehezítik azt, hogy az ép és egészséges embert siketté és vakká tegyék.

Különben némileg megnyugtató elégtétel érzetével konstatalhatjuk azt, hogy a katolikus papság körében is sokan vannak, kik belátják és elismerik a vatikáni lapok révén kiszivárgó, vagyis inkább áradat gyanánt kiömlő antiszemita gyanusítások hazug voltát, kiviláglik az a Linczben keresztények szerkesztésében megjelenő »Zeitschrift zur Bekämpfung des Antisemitismus« utolsó számából, hol »S. Ferencz u.-t:« plébános nyíltan bevallja, hogy nevelői és theologiai tanárai oltották belé az antiszemitizmust, a zsidógyűlöletet, melyről azonban most, midőn a modern zsidófalók ténykedéseit látja lemond, még pedig, mint mondja, magának a klerusnak érdekében, mert a klerus az antiszemitizmussal szemben nem élhet transzakcióval, sem paktálással, hanem csupán feltétlen refuzióval.

Persze, ha a vatikán szószólói is így gondolkoznának, Bánhidy Béla báró cikkét teljes megnyugvással aláírhatnók mi is, így azonban csak azt tehetjük, hogy kijelentjük őszinte elismerésünket a nemes báró ur iránt, de a XIII. Leo dicséretére mondottaknak több bizonyítékát is szeretnők látni.

K. Gy.

Visszásságok.

Előre bocsátom, hogy *illetékes helyről vett értesülésem szerint már hosszabb idő óta folynak tárgyalások ana visszás állapotok megszüntetése céljából, melyeket az 1884-iki curiai döntvény teremtett, melynek értelmében ugyanis a valólevél kiadásának vagy elfogadásának megtagadása esetén a curiai ítélet valólevélnek tekintendő, és biztos remény van arra, hogy ezek a tárgyalások nemsokára kedvező eredményre fognak jutni.*

Ennek előrebocsátása után el kell ismernünk, hogy minden felszólalásunk e tárgyban legfeljebb akadémikus értékkel bír, kiváltképen akkor, ha a visszás állapotok megszüntetése iránt konkrét javaslattal nem állhatunk elő.

Ha ennek daczára mégis elhatároztam magam arra, hogy ez ügyben ismét felszólaljak, teszem azért, mert a monori kartárs urnak az »Egyenlőség« mult heti számában felállított egy fölötte veszedelmes thézise reá kényszerített.

A monori rabbi ur annyira szíven hordja kartársainak üdvét, hogy óva inti őket attól, hogy alkalomadtán »törvényes«-nek írják be az oly gyermeket, aki a »get« kiszolgáltatása előtt, de e curiai ítélet jogerőre emelkedése után született, és e tekintetben hivatkozik-a büntető törv. 254. §-ára.

Igy érvel a monori rabbi. Valóban ha saját szememmel nem láttam volna ama cikk aláírását, azt kellett volna hinnem, hogy bárki más, de rabbi nem írhatta? A curia egy ítélete, mely különben nem törvényen, hanem csak egy általa hozott döntvényen alapszik, képes volna a rabbiban a lelkiismeret hangját, a felekezeti önértetet annyira fojtani! Én mondjam-e meg a monori kartárs urnak, hogy semmi döntvény törvényerővel nem bír és nincs az a törvényszék, mely valamely rabbira azért ráolvasná a bünt. tvk. bármely szakaszát, mert oly decisio előtt meg nem hajolt, mely mélyen belenyulik vallásunk jogkörébe és így az önértetes rabbi lelkiismeretébe is. Törvényes büntetést csak a törvény vagy törvényerővel bíró valamely miniszteri rendelet megszegőjére mérnek. A döntvény ellenben *általánosan* kötelező erővel nem bír és egy jogállamban, mint minő Magyarország — nem szabad semmi bíróságnak lelkiismereti kényszert gyakorolni rám, a midőn cselekedeteim nem az ország törvényeivel ütköznek össze.

Különben nem is értem a monori rabbi ur azon konkluzióját, mely szerint »elég visszás az, hogy a pap meghajolva az országos törvény előtt, összeütközésbe jön saját lelkiismeretével.« Hol van azon »országos törvény«, mely a curia ítéletét a „get“ erejével ruházná fel? Avagy talán — habár nem is helyesen — országos törvénynek nevezi a rabbi ur az általa az »Egyenlőség« m. é. 45. számában idézett 1889-iki 15510 miniszteri rendeletet? Őszintén bevallom, hogy ezen rendeletet nem ismerem, de utánajárásom daczára sem találhattam meg azt, és így sejttem, hogy ezen rendelet csakis egy bizonyos konkrét esetre vonatkozik. De akkor még kevésbé illeti meg az »országos« jellegű törvény vagy helyesebben, rendelet elnevezése.

A meddig tehát »országos törvény« nem szentesíti a curiai joggyakorlatot, addig kötelességmulasztást követnénk el, ha lelkiismeretünk fölé helyeznők a curia ítéletét. De hiszszük és reményeljük, hogy a magyar törvényhozás azt soha sem fogja szentesíteni. Mindamellet elodázhatlan kötelességünk addig is saját hatáskörünkben oda hatni, hogy ez a sérelmes döntvény megváltoztassék. De ha előtte szolgálilag meghajolunk, ha esetleges, de nézetem szerint nem igen valószínű apró kellemetlenségeket sem türethetünk el ilyen vallásunk sarkalatos elvei ellen irányult megtámadás visszaverésében: akkor hiveink joggal szemünkre lobbanthatják, hogy bizony más vallásfelekezetek lelkészei erélyesebben védelmezik vallásuk szentélyét, mint mi.

Dr. Klein Gyula,
óbudai főrabbi.

A nyitrai választás.

[Eredeti tudósítás.]

Említést tettünk róla, hogy a nyitrai hitközségi választások alkalmával a szabadelvűek pártja fényes diadalt aratott. Ez a győzelem épen a reakzionárius elemeknek

tulajdonítható, melyeknek jogtalan eljárása legnagyobb erőfeszítésre és kitartásra buzdította a liberális választókat, kik minden megengedett fegyverrel küzdöttek azért, hogy megtorolják a hitközségi autonomia ellen elkövetett mérvényletet.

Alább közöljük nyitrai tudósítónk levelét, mely a választás előzményeiről, lefolyásáról és eredményéről szól:

Nyitra, 1889. évi január 1-én,

A nyitrai izr. hitközség képviselő-testületének m. évi december 24-én és 25-én végbement választása, amelyről e lapok is tettek említést, minden tekintetben érdemes arra, hogy lefolyásáról bővebben is beszámoljunk,

Decz. 24-én reggel érkezett dr. Pereszlényi Henrik hitközségi elnökhöz a hivatalos távirati értesítés, mely szerint a miniszter rendeletére az orth. közvetítő-bizottság a választás ellenőrzésére biztost küldött ki, a ki a délutáni 1 órai vonattal ide érkezik. Nagy és általános volt a fölháborodás a sürgöny vétele után; legnagyobb megvetéssel szóltak ama álszenteskedőkről, a kik bukásukat sejtve, nem átalották a megejtendő választásra kiküldött bizottságot, amelynek elnöke Gerstl Mór, a felsőmagyarországi zsidóságnak egyik legtekintélyesebb és legbefolyásosabb tagja volt, rágalmakkal illetni és a miniszter előtt megbízhatatlannak bélyegezni. A sürgöny vétele után dr. Pereszlényi azonnal képviselőtestületi ülést hívott egybe, a mely a működésben levő választási bizottságnak teljes bizalmat szavazott és azon e lapokban ismerttetett határozatot hozta, hogy az autonomiáján elkövetett sérelem orvoslásáért kérvényileg fordul a törvényhozáshoz. Egyébiránt Csáky Albin gróf közoktatási miniszternek az orthodox közvetítő bizottsághoz írtézett rendelete következőleg szól:

„56352- sz. A nyitrai izr. hitközség 74 tagjának ide mellékelt folyamodványát azon meghagyással küldöm meg Czimednek, hogy nevezett hitközségbe a hitközségi előjárásnak f. hó 24-ére és 25-ére kitűzött választására a választók jogainak megóvása és a választás ellenőrzése céljából alkalmas közeget, mint biztost kiküldjön, a kinek felelősség terhe alatt köteletségévé tegye, hogy a választást szabályszerűen megejtse. Budapest, 1889. évi, decz. 19-én. Csáky gróf s. k.“

A választási küzdelmet leghívebben illusztrálja ama tény, hogy 353 szavazati joggal bíró hitközségi tag közül 339 adta be a szavazatát. A szavazatok összeolvasása 25-én d. e. 11 órakor kezdődött és csak másnap hajnali 4 órakor ért véget. A választás a szabadelvűek teljes győzelmével végződött.

A képviselő-testület tagjai lettek: Árpássy Imre bankigazgató, Engel József földbirtokos és gabonakereskedő, Gerstl Mór nagybirtokos, Reitmann Samu bankigazgató, Stein Dávid nagykereskedő, dr. Pereszlényi Henrik ügyvéd, Markstein Ignác gözmalmi igazgató, Boxhorn Vilmos lisztkereskedő, Kohn Dávid gabonakereskedő. ifj. Fischer Lipót borkereskedő, dr. Lövinger Mór orvos, Kohn Miksa borkereskedő, Felsenburg Fülöp ékszerész,

Grünfeld Nathán ügyvéd, dr. Kürth Dávid ügyvéd, Felsner Jónás nagyözse-tulajdonos, Steiner Mór gabonakereskedő, Boxhorn Illés lisztkereskedő, Weisz Arthur nagybirtokos, Pollák Miksa divatáru-kereskedő, Adler Adolf földbirtokos, Pollak Izidor ügyvéd, Kramer Adolf sörkereskedő, Schenk Mór gabonakereskedő, dr. Deutsch Samu ügyvéd, Steiner Ignác divatáru-kereskedő, Faith Zsigmond gabonakereskedő, Hoff Zsigmond háztulajdonos, Fuchs Zsigmond dr. ügyvéd és Salzberger Miksa mérnök.

A választás végével a kiküldött biztos a szigorú és példás rend betartása fölött teljes elismerésének adott kifejezést és biztosította a hitközséget a közvetítő-bizottság mindenkor támogatásáról, mire dr. Pereszlényi azt felelte, hogy a nyitrai izr. hitközség nem kér támogatást Reich Ignácztól és csatlósaitól, akik most is minden ok nélkül beavatkoztak önkormányzati jogunkba. E kijelentés köztetszéssel találkozott. Az újonnan megválasztott képviselőtestület múlt vasárnap tartotta alakuló ülését, a mely alkalommal egyhangulag megválasztattak tiszteletbeli elnökké: Gerstl Mór, elnökké: dr. Pereszlényi Henrik, alelnökké: Engel József és Árpássy Imre, utóbbi egyszersmind iskolaszéki elnökké.

Mily eszközökhöz folyamodnak majd most az egyenetlenséget szító elemek, ez a jövő titka. Hogy az új képviselőtestület azonban céltudatos ténykedésében, minden tekintetben meg fog felelni választói bizalmának, arról kezeskedik a nagy intelligencia és vagyon, a melyet a fenti névsor képvisel.

S.

TÁRCSA.

DAEMONOK KÖZT

— Az „Egyenlőség“ elbeszélése. —

II. FEJEZET.

Szerelmi boldogság.

[Folytatás.]

A mint Ruben az utczára ért, egy ideig megállt a kapu előtt, aztán némi habozás után hazafelé indult.

— Miért sürgeti annyira az esküvőt, szolt magában.

Gondolatokba merülve ment tovább.

— Addig akarják ütni a vasat, a mig meleg? Talán azt hiszi, hogy majd kisebb hozományyal is beérem, mert szerelmes vagyok?

Boszusan szoritotta kezét ökölre.

— Nagyon csalódik, mormogá. Itt hagyom akár az egész killét (kütség) és könyveimnek élek majd... De hát akkor szükségem van gazdagságra... Nekem

gazdag menyasszony kell A többivel hm, nem igen törődöm

Arcza mindinkább elkomorult.

— Valóban azt hiszem, hogy Czeccil nagyon nagyra tartja magát Néha úgy rémlik előttem, mintha megvetőleg mosolyogna, mintha Ej, bizonyára tévedek De azért nem sietek úgy a „tnom“ aláírásával Ah, hiszen nyolcz nap mulva Huldát kellett volna nyilvánosan eljegyeznem

Önkéntelenül is ellágyult.

— Szegény Hulda!

Epen a ház elé ért, hol az elhagyott ara lakott.

Felpillantott.

Ott az ablakban állott Hulda ... Tudta, hogy az ifjunak el kell mennie a ház előtt ...

Ruben megpillantotta a leányt, elsápadt s aztán gyorsan tovább sietett.

Hulda boldogan mosolygott:

— Mégis felnézett, mégsem halt ki belőle egészen vonzalma.

Létörülte könyeit és lefeküdt álmodozva szerelméről, Rubenről.

III. FEJEZET.

A rejtélyes levél.

— Mit tanácsol, rabbi? kérdi Czeccil atyja, ki szomoruan állott reb Ansel, a község tudós lelkesze előtt.

— Nem értem ezt a levelet, szolt a rabbi nézgetve az iratot. Ugyanaz a levél volt, melynek olvasására Czeccil elájult.

— Olvassa el még egyszer.

— Jól van, megteszem.

A rabbi következőket olvasta:

— Isten nevében, Wormsban, adar séni első napján, a világ teremtése utáni 5328. évben, Tezavé hetiszidra alatt.

Kedves barátomnak, a nagy tiszteletű és nagy tudományu udvari bankárnak, Adler Nehemiának.

Később, mintsem ígerte, igen tisztelt barátom, értesített kedves Czeccil leányának eljegyzése felől, aztán meg oly röviden irt, hogy hirnek ugyan megjárja, de nem kimerítő tudósításnak.

Csakhamar azután, hogy kedves leánya visszatért utjáról és önöket a súlyos csapás érte, csakhamar nejének halála után — Isten nyugosztalja, mert egyike volt Izral szent asszonyainak — elhagyta kis városunkat, jámbor községünket, hogy idegenben találjon vigasztalást.

Utolsó levelével, melyben leányának legközelebb várható esküvőjéről tesz említést, egyszerre egy másik levelet is kaptam Portugáliából; az itteni követ kézbesítette. Don Pedro trónörökös irta. Felkért benne, hogy adjam át az Ön leányának „szerelmének leglán-

golóbb üzeneteit,“ így fejezte ki magát- és arra kért, hogy értesítem őt végtelen szerelmének gyümölcsének, fiának hogylétéről.

Nincs jogom ahhoz, hogy bírálólág szóljak a dologhoz,

Az, ki a sziveket és veséket vizsgálja, ki a multat és a jövőt látja, ki előtt nincs különbség a halandók közt, ő tudja, hogy mennyit szenvedtem, mikor e levelet olvastam.

Ősz vagyok, agg vagyok, de azért nem itélem el meggondatlanul a fiatalságot; tudom, hogy a királyi szó hatalmas befolyást gyakorol a legerősebb férfiakra is, hogy tudott volna ellenállani a gyengéd leány a szerelmes herczegnek. Nem itélem el, bár az olyan thoratekercsre emlékeztet, melyet hibátlanul irtak le, de kitörültek néhány szót a szent szövegből és ezáltal alkalmatlanná tették arra, hogy istentisztelet alatt használják.

Ha Czeccil házasságra lép, kísérje áldásom és minden jót kívánok neki, de végül meg kell emlékezniem a Sulchan Aruch 15. fejezetére (Eben haeser), mely szerint a vőlegény, ki hajadont vesz el, igen szigorú követelésekkel léphet le, és hogy esetleges kellemetlenségek kikerülése végett jó eleve figyelmeztendő minden körülményre.

Éljen boldogul, kedves barátom. A kórházaknak szánt ajándékokért fogadja köszönetemet, legkegyelmesebb fejedelmünk sajátkezű levelében biztosított Ön iránti kegye felől.

Maradjon hiven törzséhez és barátaihoz és Isten megáldja érte hosszú élettel és boldogsággal a földön, és kegyében részesíti majd trónusa előtt.

Hakotón Israel ben rabbi Arnstein Eliezer
Worms város rabbija.

— Nos, elolvastam, szolt ezután a rabbi.

— Megértette? kérdi a bankár.

— Most sem tudom, mit akar.

— Ötszáz arany „s a d c h o n ó s z t“ ígertem önnek.

— Tudom, ha a házasság létrejött.

— Meg is adom, de előbb értesíteni kell Rubent leányom szerencsétlenségéről.

— Én értesítem?

— Igen.

— De hiszen, ha megtudja a bajt, nem veszi el! Adler holt-sápadt lett.

— Akkor sem, ha megtoldom a hozományt?

— Nem hiszem.

— Még kétezer aranyat adnék neki.

— Nem fog használni.

— Ugy hallottam, szereti a pénzt.

— Az igaz, de bármily pénzsomjas, sokat tart becsületére és ha százezer aranyat kínál is neki, büszkén fogja mondani: „Nem veszek viselt ruhákat.“

— Nincs hát segítség?
— Majd meggondolom a dolgot.
Adler busan hagyta el a rabbi házát.

(Folytatása következik.)

Előfizetési felhívás.

Tisztelt előfizetőinket, kiknek előfizetésük **december végén** lejárt, teljes tisztelettel kérjük, méltóztassanak előfizetéseiket megújítani, hogy a lap szétküldésében fennakadás ne történjék.

Előfizetési feltételek:

egész évre	8 frt — kr.
fél évre	4 frt — kr.
negyed évre	2 frt — kr.

Papok, tanítók és községi hivatalnokoknak:

egész évre	7 frt — kr.
fél évre	3 frt 50 kr.
negyed évre	1 frt 75 kr.

Az „Egyenlőség“
szerkesztősége és kiadóhivatala
Budapest, Váci-körút 23. sz.

Naptár.

Vasárnap (1889. január hó 5.) 5650. tévés hó 29 napos) 13-ika. Hétfő 14-ike. Kedd 15-ike. Szerda 16-ika. Csütörtök 17-ike. Péntek 18-ika. Szombat 19-ike. Hétiszridra: (Mózes II. könyvében első) **S^mósz.**

HIREK.

— **A pietás adóját** rotta le f. hó 2-án az országos rabbiképző intézet elhunyt lánglelkű tanára, Deutsch Henrik iránt. A gyászisten-tisztelet megtartására az intézet igen helyesen a jeruzsalemi ostrom megkezdésének fordulóját, „aszóro betévész“ böjtnapját választotta, miről azonban az alkalmi szónok egészen megfélekedezni látszott; beszédében legalább erről egy szóval sem emlékezett meg. A szeminárium temploma délután fél 4 órakor tökéletesen megtelt. A diszhelyeket elfoglalták: W a h r m a n n Mór hitközségi elnök, D e u t s c h Sámuel alelnök, S c h w e i g e r Márton előjáró, F l e i s c h l József, W a h r m a n n Sándor választmányi tagok, dr. S i m o n József, az országos iroda titkára, dr. G o l d b e r g Ráfael, budai rabbi, (dr. Kohn Sámuel ugyanakkor a szegény elhunyt S c h ü t z n e k adta meg a végtisztességet), Szántó Eleazár iskolaigazgató a tanítótestület és dr. B á r á n y József tanfelügyelő a hitelezői kar képviselőjében. A szeminárium is tanítóképzői tanári karok teljes számban jelentek meg; továbbá az elhunyt

rokonai és nagyszámu tisztelői. A böjtnapi istenítisztelet után a női karzaton elhelyezett templomi kar rázendített a szokásos gyászdalra, mire dr. Kecskeméti Lipót, rabbijelölt, mint az elhunyt tanítványa, lendületes, költői részletekben gazdag és igen szépen előadott beszédben méltatta Deutsch Henrik érdemeit, kit mint világitó példát állított oda az ifju nemzedéknek. Dr. Kecskeméti ezuttal — és ezt azért emeljük ki, mert arról tanuskodik, hogy a nagytehetségű fiatal rabbijelölt folyton halad és tökéletesbedik — számos bibliai, a midrashból és talmudból vett idézetekkel élt, melyek egynehányát nagyon szépen alkalmazott. A beszéd után Friedmann Mór főkantor és tanár siró dala reszkedtette meg a templomot és a bennvoltak sziveit. »El mólé rachámim«, ez ősrégi héber gyászimát zokogta el a zsidó templomi dal e nagymestere, amivel a gyászisteni tisztelet véget is ért.

— **Dr. Rosenstein Mór** eddigi tapolczai rabbi f. hó 6 án tartja székfoglalóját Nagy-Kikindán. A nagykikindai hitközség előkészületeket tesz, hogy az új rabbi bevonulását méltón megünnepelhesse.

— **Zsidó igazságügyi tanácsitkár.** Szájtátva olvasták a minap az osztrák antiszemita a hivatalos lapot, a »Wiener Zeitung«-ot, mely dr. K o h n n a k, az osztrák izraelita unió előjárójának igazságügyi tanácsitkárára történt kinevezését közli. Annál bámulatosabb a dolog, minthogy Schönborn gróf szignálta a kinevezést, az a Schönborn gróf, aki csak nemrég valóságos klerikális és feudális »bubus« hírében állott. Dr. Kohn az első zsidó igazságügyi tanácsitkár, habár már jó ideje annak, hogy az osztrák alkotmány kimondta az összes fektekzeteknek az államhivatalok betöltésére vonatkozó egyenjoguságát. Schönborn gróf e ténye, mintegy felelet a bécsi községtanácsosok ama eléggé nem korholható tényére, hogy az idej polgárbál báli-bizottságába egyetlen zsidót sem választottak be, mely körülmény nagy visszatetszést szült a legszélesebb körökben. Az ez idő szerint valósággal szenzációs kinevezés figyelmeztetni fogja a kormány közegeit, hogy az antiszemizmustól mindenképen tartózkodjanak.

— **Zsidó katonák az orosz hadseregben.** A héber nyelven megjelenő »Haibri« nyomán meglepő adatok jutottak tudomásunkra a zsidó katonák számáról a muszka hadseregben. Az országban, hol csak megaláztatás, üldözés és durva önkény a zsidó sorsa; hol sem jog, sem tekintet, sem semminemű biztonság sem jutott osztályrészeül; hol gonoszabban bánnak a zsidóval, mint üldözött vaddal a vérengző ebek: ugyanabban az országban sok k a l n a g y o b b véradót szednek tőle, mint az ország többi lakosaitól. Az agg szülőket akár tél közepén minden ok nélkül kiüldözik az országból, vagyonukat elszedik gaz tisztviselők, a nővért az elállatiasodott kozák becsteleníti meg, míg a csecsemő lovának patája

alatt leheli ki a lelkét: a legényfiut ezalatt elviszik katonának, hogy — szolgálja a drága hazát. A muszka hadseregben 100.000, mondd száz ezer zsidó katona szolgál ezidőszerint. Minden 41. zsidó lakos katona, míg a nem zsidó lakosok közül csak minden 61. katonáskodik. Adókat is a zsidók 5—6-félével fizetnek többet, mint a keresztények. Tisztsegre azért csak egynehány kiválasztott tehet szert. Iskolák, egyetemek és műintézetek kapui a milliók előtt bezárvák és állásról ki merészel álmodni?! Oda vannak dobva irgalmatlanul praedaként egy rab-szolgatömegnek, (mi más a muszka nép?!) mely tudvalevő a zsarnokok közt a legzsarnokabb. Csoda-e hát, ha minden nihilista-mozgalomban ott találjuk szerencsétlen muszka hitrokonainkat?

— **Felruházott képezdészek.** Gondoskodik a jótékonyosság a kis iskolás gyermekekről, de bezzeg maguk erejére vannak utalva a szegény tanítójelöltek, pedig bajos nekik is megtakarítaniok az új téliruhára valót. Annál bámulatosabb jelenség, hogy a zsidó tanítóképző intézet növendékeinek jó része egy idő óta vadonutaj télikabátokban jár. Talán bizony őket is felöltöztették nagy ünepélyességgel, ország-világ láttára? Ez ugyan nem történt meg, de csakugyan akadt egy jóltevő, ki gondoskodott róla, hogy a szegénysorsu hallgatók kabáthoz jussanak. Ez a derék jóltevő különben valóságos ezermester, országoshírű tudós, egyetemi magántanár, szeminárium tanár, szerkesztő, az akadémia levelező tagja, a fehér kereszt egyetemi titkára, és egy év óta a tanítóképző intézet igazgatója; könnyű kitalálni hogy dr. Bánóczy Józsefről van szó. A napokban a legszegényebb növendékeket titokban egy-egy szabóhoz küldte, hol jóra való meleg kabátot adtak rájuk azzal a kijelentéssel, hogy „ki van fizetve.“ Így aztán hirtelen szaporodott a praeparandián az új kabátok száma. A dolog nem maradt titokban és a megajándékozottak megvallván egymásnak, hogy igazgatójuktól kapták az üdvös ajándékot, elhatározták, hogy testületileg köszönik meg a jótékonyágát és ezt meg is tették. Mint értesülünk a jeles igazgató 500 forintot költött a szegény növendékek felruházására. Nem csoda, ha üldözik a hivatalokkal, mikor hiszen mind-egyiknek becsületére válik.

— **Kiváló zsidónő halála.** A múlt év utolsó napján kísérték örök nyugalomra a Zrinyi-utczai gyászházából özv. Herzfelderné szül. Baumgarten Dianorát, a fővárosi közelet egyik kimagasló alakját. Nyolczvankét éves korában érte utól a kérlelhetlen halál. A boldogult kitűnt ép úgy vallásossága, mint jótékonyága által, továbbá az által, hogy rendkívüli módon szerette és pártolta a szépművészeteket, mindenképen támogatva s segítve a fiatal művész-növendékeket. Többeket teljesen saját költségén képeztetett ki; Csillag Róza hirnevcs énekesnőt saját házában neveltette. Számos együletnek volt pártoló és disztagja, zászlóanyja és hatalmas előmozdítója

volt a Meisl-egyletnek, mely tulajdonképeni alapját képezte a virulásnak örvendő Charitas-egyletnek. Két gyermeke sógorságba elegyedett Muszkaországi legte-kintélyesebb zsidó családokkal. Zsigmond fia ugyanis báró Günsburg titkos tanácsosnak, Szentpétervár egyik legelőkelőbb polgárának leányát bírja nőül, Camilla leánya pedig Levy Henrikhez ment nőül s így menyé Levy Lessernek, Varsó legelső bankárjának. Halála a nevezettekén kívül gyászba döntötte az okányi Schwarcz és a Baumgarten családokat. Számos unoka és dédunoka is siratja a boldogultat. Temetése a közönség óriási részvéte mellett ment végbe. Képvisele volt a hitközség, valamint több egyület is. A gyászbeszédet dr. Kohn Sámuel mondta, ki megható szavakban ecsetelte az elhunyt tevékenységét és érdemeit.

— **A kapitány ur mulat.** A moszkvai Woschodnak írják Irkuzkból a következő történetet. B. szibíriai város kapitánya nemrég éjnek idején észrevette, hogy a városháza tanácsterme ki van világítva. Mikor aztán megtudta, hogy a teremben a városi képviselőlet engedélyével zsidó lakodalmat ülnek, azonnal előhívatta a tűzoltókat és meghagyta nekik, hogy fecskendezzenek be az ablakokon. A tűzoltók az időközben összegyülekezett tömeg ujongása közepette teljesítették a parancsot. A lakodalmas népet a behatoló víz nagyon is megijesztette; több asszony sirási görcsöket kapott. A tűzoltók parancsnoka végre megunt a dolgot és megtagadta az engedelmisséget, a mivel azt érte el, hogy a kapitány arczul csapta. A vitéz kapitány megesküdt, hogy nem tűr meg zsidót az ő kerületében.

— **Múbarát zsidóleány.** Baruch Zsófia ácheni igen jó módu hölgy a napokban elhunyt és vagyonát jótékony czélokra hagyományozta. Többek közt 33,000 márkát szánt fiatal művészek, festők és képfaragók segélyezésére. A muzeumnak számos értékes műtárgyat ajándékozott. Ezenkívül 42.000 márkát hagyományozott a czéltől, hogy kamatai évenként egy szegény mátkapárnak jussanak osztályrészül.

— **Magyar-zsidó községi könyvtár.** Közöljük az alábbi levelet, mely bizonyára nagy örömeinkre szolgált és melynek czélja kétségkívül elismerésre talál majd mindenütt. De óhajtanók, hogy a hazai zsidó hitközségek ne csak elismerjék a szolnoki hitközség ezen ép oly vallásos, mint hazafias buzgalmát, hanem követnék is a szép példát, s ezzel hozzájárulnának ugy az irodalom fejlesztéséhez, mint a zsidóság történelme ismeretének terjesztéséhez, a vallás- erkölcsi élet nemesítéséhez;

A nevezett hitközség felszólítása így hangzik:

Szolnoki izraelita hitközség.

Szolnokon, 1889. é. decz. hó 31.

540/1889. sz.

Tekintetes szerkesztőség!

Szándékom a szolnoki izraelita hitközség által, mint annak ezidő szerinti elnöke, a hitközség anyagi erejéhez

mérten a magyar-zsidó irodalmat támogattatni, mely célból a község részére azon irodalmi niunkákat, melyeket a tekintetes szerkesztőség nekem ajánlana, megrendelni óhajtanám. — Ha ezen célomat elérhetem, a hitközség részére egy kis magyar-zsidó könyvtárt alapítanék, mit, véleményem szerint, minden magyar zsidó hitközségnek tennie kellene. Ezáltal két cél éretnék el: első sorban az, hogy az irodalom támogatásban részesülne és másod sorban az, hogy a zsidók történelmüket, jeles férfiakat jobban ismernék, mint talán azt a jelzett irodalom mellőzésénél ismerik.

Ha a tekintetes szerkesztőség nézetemet osztja, úgy ismételve kérem szíves tudósítását.

A tekintetes szerkesztőségnek szíves fáradozásáért már előre is köszönetet mondva, vagyok kitűnő tisztelettel lekötelezett szolgálója

Erdensohn M. A.

a szolnoki izr. hitközség elnöke.

Az „Egyenlőség“ tekintetes szerkesztőségének

Budapest.

— **Halász Jakab**, dr. gyulafehérvári kir. közjegyzőt, m. hó 29-én kísérték örök-nyugalomra; koporsóját gyászoló özvegye s 8 árvája vették körül. Gyászbeszédet tartottak Blau Fülöp rabbijelölt és dr. Elekes Victor református lelkész. Hogy mennyire kedvelt volt a boldogult, az kitűnik abból is, hogy Gyulafehérvár és vidékének értelmisége óriási számban volt képviselve a temetésen és a legöregebb emberek nem emlékeznek arra, hogy ily nagy és fényes gyászkiábrát követett volna városunkban halottat. — A ki ismerte, siratja az elhunytban a lelkes hazafit, a lelkiismeretes hivatalnokot, az áldozatkész emberbarátot. Az izr. hitközség pedig, kinek a boldogult évek óta volt kiváló tagja, méltán mondhatja róla: **נפלה עמרת ראשין**. Utódjaként vejét, dr. Gál Béla, budapesti ügyvédet emlegetik.

A—m.

— **A rimaszombati izr. hitközség rabbiját**, tiszt. Singer S. Leo urat — mint bennünket értesítenek — városi képviselőnek választották meg.

— **Hitközségi választások.** Sátoraljaújhelyen a satus-quo hitközség mult héten ejtette meg a 40 tagu képviselő választását, melyet az előjáróság választása követett. Elnökké Schw arz Bernátot, iskolaszéki elnökké Fridlieber Albertet, zsinagógagondnokká Haas Lipótot, pénztárossá Lövy Adolfot, ellenőrré Zimmer Henriket, tanácsosokká Reichard Mórt, Teich Zsigmondot, Kellner Józsefet, és Burger Samut választották. Az új előjáróság működéséhez a legszebb reményeket kötik.

— **Schütz Manó** nyug. képezdei tanár, élete 71. évében meghalt. Ismerte mindenki, mint kiváló tanerőt, tudományos férfit és jó zsidót. Még a Bach korszakban került Magyarországra; az lett volna a feladata, hogy germanizáljon, de már elejétől fogva épen ellenkező irányban működött és csakhamar maga is megtanult magyarul. Jó ideig működött a tanító képző intézetben,

melyet elhagyván a leányárvaházban nyert alkalmazást, mint a hittan és a franczia nyelv tanára. Számos igen jó tankönyvet írt. Atyja volt a magyar zenetörténelem egyik legkiválóbb alapvetőjének, Schütz Miksának, kinek kora halála megrendítő hatással volt reá nézve. Egyik leánya mint festő tűnik ki, egyik fia pedig a petroleum-finomító gyár előkelő hivatalnok. Utolsó napjait a zsidó kórházban töltötte. Temetésén megjelentek tanítványai és ezeknek tanítónői is. Dr. Kohn Sámuel mondott koporsójánál megható gyászbeszédet.

— **Báró Bleichröder** titkos tanácsost a hírneves berlini bankárt közelébb egyszerre két ritka kitüntetés érte: Királyunk a Ferencz-József rend nagykeresztjét adományozta neki, az orosz czár pedig a szent Anna rend nagykeresztjével tüntette ki. Bleichröder báró újabbán nálunk is szolgálatot tett a magyar iparnak, a mennyiben előmozdította két cukorgyár létesítését.

— **Uj operette.** Hegyi Béla jeles fiatal zeneszerző, ki ez ideig Bátor Szidor társaságában aratta babérjait, most teljesen önálló művel lép a nagy közönség elé. A népszínházban már legközelebb kerül bemutóra új operette, mely Pepita címet visel és mely valószínűleg ép oly nagy sikert fog aratni, mint Hegyinek minden szerzeménye. Az operette legszebb számai az első előadás napján fognak megjelenni Zipser és König kiadásában.

— **Jótekonyság.** Dr. Setz Károly gyfehérvári ezredorvos egy szegénysorsu szigorlóorvosnak 250 frtót adományozott az orvosi oklevél elérhetése céljából; ez összeget kiegészítette a gyfehérvári „Maszkil el dol“ egylet másik 250 frttal. — Ezen nagylelkűség dicséretre nem szorul, valamint az sem hogy az izr. hitközség előjárósága e héten 31 szegény családnak tüzfát osztott ki, azonkívül pedig 12 szegény iskolás gyermek látott el jó téli ruhákkal.

A — m,

— **Eljegyzés.** Bachrach Henrik Bezdánból eljegyezte özv. Halbrohr Salamonné bájos és szellemes leányát, Ilonka kiasszonyt, Szabadkán.

— **Zsidó gyermeksegélyző-egylet! New-Yorkban.** A »Hevren Sheltering Guardian Society« cz. gyermeknevelő egyesület, mint örömmel tudomással vesszük, az am. egy. államoktól megkapta az árvaház tartás jogát. Az egyesület páratlan jótekonysággal működött eddigé is; 1879-ben történt alapítása óta 1493 három és tizennégy év közötti gyermeket látott el; utolsó évben 594-et. Igen szegény családokat több ezernyi ebéd-adaggal lát el az egylet. Gondoskodik a gyermekek tanulásáról és ajtatosságról is. Az egylet kebelében működik egy nő-segélyző egylet is, mely szegény leányokat a kézimunkában képeztet ki; a jó viseletű távozó fiukat támogatják egy mesterség megtanulásában. A lefolyt évben 54,924 dollárnyi kiadásai voltak a jótekonny egyletnek, mely a szegény, elárvult és elhagyatott gyermekek segélyezésé körül talán legtöbbet tett a New-Yorkban létező hasonló intézmények közt.

— **Vázsonyi Vilmos** lapunk munkatársa Önkormányzat czímen érdekes röpiratot tett közzé, mely különösen most, mikor a közigazgatás államosításának kérdése foglalkoztatja a kormányt, a megye urait és a nagyközönséget, mindenekelőtt az időszerűség érdemével dicsekedhetik. Nem lehet feladatunk, hogy bővebben méltassuk a mű tendenczájának helyes voltát, vagy tévedéseit; Vázsonyi nagyon is előtérben tartja a kérdés politikai oldalait, és meglehetősen mellőzi a társadalmi érdekeket, pedig lapunk csak ez utóbbiakkal foglalkozik, de azért konstatáljuk, hogy a röpirat jogos felütést keltett abban a táborban, melyben a fiatal író küzd a törvényhatósági autonómia mellett, de azoknak körében is, kik az ellenkező irány hívei, elismerték, hogy a röpirat nagy olvashatóságra vall, sok igazságot tartalmaz és azt bizonyítja, hogy Vázsonyi Vilmos nemcsak ügyesen tudja csoportosítani világhírű, modern klasszicitással dicsekvő íróktól merített érveit, de önállóan is gondolkodik, saját eszméit is előadja még pedig helyes szabotossággal, kitűnő magyarsággal, az anyag megfelelő változatosságával. Az egész munkán meglátszik a lelkesdemokrata és a rajongó hazafi, minnek a jeles fiatal szerzőt ismerjük, és épen ez a rajongás- és tegyük hozzá — a fiatalság is, megbocsáthatóvá teszi a túlzásokat, melyektől a röpirat nem maradt menten. Vázsonyi e művével bizonyára jó szolgálatot tett a függetlenségi pártnak, melynek organumának ő az országgyűlési tudósítója és vezérczikkirója. Az általános elismerés kétségkívül további munkálkodásra fogja biztatni s remélhető, hogy higadtabb gondolkodás mellett a túlzások, a túlerős kitételek is el fognak maradni. — A röpirat ára 70 kr.

— **Nádor Gyula.** Reményteljes fiatal ember életét oltotta ki a kérlelhetlen halál; Nádor Gyula zeneszerző, ki néhány évi működése alatt országos hírnévre tett szert, alig huszonnyolcz éves korában jobb létre szenderült. Szívujja döntötte sirba. Már hosszabb idő óta szenvedett bajában, mely rohamosan növekedett, a mióta elvesztette sajtóperét, melyet a Szegedi hirodó ellen indított. Ez a lap ugyanis azt állította, hogy a népszerű „fonódalt,” melyet Nádor saját szerzeményének mondott, Dankó népzeneész készítette. Ezt az állítását oly megjegyzésekkel kísérte, hogy Nádor Gyula perbe fogta a közlemény íróját, de az esküdtek a panaszos ellen nyilatkoztak. A boldogtalan fiatal embert nagyon elkészerítette az ítélet, mely ambícióját mélyen sértette. Annyi bizonyos, hogy a ki ismeri Nádornak gyönyörű dalait, miket most már mindenütt énekelnek az országban, bátran elhiheti, hogy Nádor írta a »fonódalt« is, annyival is inkább, mert Dankónknak sem sikerült bebizonyítania, hogy a végzetes nótát ő szerzette. Az elhunyt ifjú naturalista zeneszerző volt, valami különös isten-adománya sugalmazta neki a szebbnél szebb notákat; csak az énekszólámat írta le, és a zongorára való átíratást másokra bízta. — Társaságban szerfelett kedvelték szerény, megnyerő modoráért, barátai és ismerősei mindenkor legnagyobb elismeréssel beszéltek róla.

Ősz atyja, Nádor Kálmán könyvkereskedő, üzletének legerősebb támaszát veszítette benne. — A boldogultat e hó 1-én kísérték örök nyugalomra a közönség nagy részvéte mellett.

— **Ketten fő-kántor,** a Párisi notredame de Nazaret úti zsidó templomnak 1858 óta kitűnő hangu előimádkozója élete 75-ik évében meghalt. A boldogult atya volt Ketten Henriknek, Liszt kedvencz tanítványának a ki a 70-es évek elején oriai feltűnést keltett a zene világban, de korán bekövetkezett halála meghusítottta a hozakötött nagy reményeket. Ketten főkántor temetése a közönség élénk részvéte mellett ment végbe Párisban.

— **Zsidó Maecenas.** Osiris ismert nevű francia emberbarát egy újabb nagylelkű tényéről emlékeznek meg a lapok. Ez egyszer nem mint jóttevő, hanem mint műbarát szerepel. Nancyban saját költségén emeltet lovagszobrot az orleansi szűznek. Osiris tudvalevőleg százezer frankot tűzött ki a párisi kiállítás legnagyszerűbb műve számára. A díjat a »nagy csarnok« nyerte meg.

— **A budapesti német színészek** sorsa mindenütt legnagyobb részvétet kelt, és maig már is oly nagy összeg folyt be számukra, hogy két lavi teljes fizetésüket megkaphatják. Berlinben az operaházban rendeznek diszeloadást melynek jövedelme szintén a leégett színház művészeinek jut osztályrészül. Szinre kerül a Tékozló, és érdekes, hogy a kiválóbb szereplők legnagyobb része zsidó; Lautenburg igazgató, Barnay, Grosz Jenny stb. játszanak, Joachim, Grünfeld stb. hangversenyeznek. Látnivaló, hogy a zsidó művészek sem maradnak el a jótékonyág terén, melyen hitsorsaink mindenkor kitűntek.

— **Százezer frankot** adományozott a párisi Rothschild az influenza áldozatai számára. Ez a nemeslelkű tény élénk elismerésre talált a francia főváros közönsége körében.

— **Durvaság.** Amsterdamban nagy felháborodást kelt egy esemény, melynek okozója azonban már megbűnhődött brutalitásaért. Történt ugyanis hogy a Suisse-szálló leégett és a Kattenberg család csak nagy nehezen menekülhetett. Egyszerre a 18 éves leány észreveszi, hogy nyolcz éves öccse hiányzik. Viszarohant a szállóba, de fél uton ismét meghátrált, mert a füst és a lángok lehetetlenné tették az előhatolást. Majd ismét berontott a házba, de néhány perc múlva megint visszavert, nem hatolhatott fel a negyedik emeletig, hol öccse martalékává lett a füstnek, ruhája égett, haját, mellét, kezét s lábát megégették a lángok. Ájultan vitték a városi kórházba, de itt az orvos megtagadta a felvételt, mert »zsidó betegnek zsidó korbáiban a helye«. — Az illetékes hatóság az általános felháborodás hatása alatt elbocsátott a brutális orvost.

— **Zsidók kirekesztése a hadnagyi rangból Németországban.** A »Fr. Z« cz. berlini lap következőkben közli egy német hitsorsosunk levelét: Még huszadik életévem előtt jelentkeztem önkéntesi évem leszolgálására a 32. sz.

gyalogezrednél és november 11-én előléptettek őrs vezetővé; a tiszti vizsgálat írásbeli részét a vezénylő tiszt jelenése szerint sikeresen tettem le, de ugyanennek tanácsára elálltam a praktikus rész letévésétől »minthogy fiatal koromnál fogva nem impomálhatnék a legénységnek«. Az 1870-iki háboru kitörése alkalmával jelentkeztem az ő. gyalogezrednél a tiszti vizsga utólagos letételére. Augusztus 6-án altisztté lettem, részt vettem az összes ütközetekben. Materne főhadnagy üdvözölt a »tiszti vizsgám kitünt sikeréhez«. Január 16-án szakasz vezetővé léptettek elő s mint ilyen térdemen veszélyes sebet kaptam Szt. Quentinnél. Ezután több helyről biztattak, hogy kineveznek majd tiszté, ami azonban tényleg nem történt meg, dacára annak, hogy a II. oszt. vaskoronával és jó bizonyítvánnyal tüntettek ki; csak utólag sejtette velem egy ismerős honvédtiszt, hogy kirekesztésem okát vallásomban kell keresnem. »Hogy hitsorsosunk panasza nagyon is jogosult, azt legjobban bizonyítja a »Deutsche Offiziers Zeitung«, mely »nagyon természetesen« találja, hogy a tisztikar nem akarja megtűrni kebelében a zsidókat.

— **Zsidó orvosok Olaszországban.** Az olasz király, mint már említettük, Vivante Léon dr. sebórvost, udvari orvosává nevezte ki. Ebből az alkalomból külföldi lapok fölemlítik, hogy ez az eset Olaszországban nem tartozik a ritkaságok közé. A középkorban a zsidó üldözések dacára nagy tekintélynek örvendtek a zsidó orvosok, olyannyira, hogy ama kánoni edictumok dacára, melyek a kereszténynek azt ajánlották, hogy inkább haljon meg, hogysen zsidó orvossal gyógyíttassa magát, rendszeren sok pápa és fejedelem zsidó orvossal gyógyította magát. Fürst Livius az olaszországi zsidó orvosokról írt művében azt mondja: »Ismert dolog, hogy Nagy Károlytól I. Ferenczig, aki V. Károlytól zsidó orvost kért, alig volt fejedelem, akinek udvarában nem lett volna zsidó orvos. »De Vilanova Arnoklo, egy elkeseredett zsidógyűlölő, a 14-ik század elején fájdalmasan panaszkolt fel, hogy maguk a papok is megszegik a kánoni rendeletet, és szívesen vették, ha zsidó orvos gyógyította őket. A bizalom, melylyel pápák és fejedelmek a zsidó orvosok iránt viseltettek, tényleg határtalan volt. Történeti okmányok bizonyítják, hogy a középkor bizonyos periodusaiban, midőn a pápai Curia a leggyalázatosabb intrikákkal élt és rendszeren azon orvosokhoz fordult akik kezére játszottak abban, hogy szentséges paczienseiket eltegyék láb alól — az egyházfejedelmek a zsidó orvosokat előnyben részesítették, mert tudták, hogy ezekről nincs mit tartaniok. IX. Bonifác pápa a mostani antiszemita szegényére kijelentette, hogy: »a zsidó orvosok hivatásuk teljesítése közben barátságosak, jóakarók és előzékenyek; szívesen állnak a szegény és szűkölködő rendelkezésére; nem hajszolják a fizetést és szakavatottságuk által kitűnnek.« A többi pápák közül, akik hasonlóan vélekedtek és zsidó orvosokkal gyógyíttatták magukat, megemlítjük még: Gelesiust, VI. Sándort, X. Leót, III. Pált és III. Gyulát. Velük egykorbeli fejedelmek kö-

zül, kik példájukat követték, felsoroljuk X. Alfons kastiliai királyt, aki borzasztó zsidógyűlölete dacára is megtartotta udvarában Alguades Mózes dr. zsidó orvost, aragoniai I. Jakabot, Dom Quaste és II. Don Juan portugál királyokat, Kopasz Károlyt, II. Konrádot, III. Frigyeszt, I. Ferdinándot, navarrai II. Henriket, Medici Máriát és I. Zsigmond lengyel királyt.

— **Kolumbus zsidó volt (?)** ezt írja egy lap, az angol „Wrold“ egészen komolyan: Elmondja elébb, hogy Kolumbus expedíciójának tervét és számításait nagyrészt két zsidó csillagász és matematikus készítette és nagy utján két zsidó tolmács volt véle, kik közül az egyik, Louis de Porres volt az első európai, aki Amerika földjére lépett. Midőn Kolumbus meglátta Salvador szigetét, azt hitté, hogy az ázsiai partok felé közeledik s az arab nyelven beszélő Porrest küldte a szigetre, hogy a bennszülötteknél tudakozódjék. Valószínűleg ez a Porres volt az, akiről Kolumbus végrendeletileg is megemlékezett. Ezek után rátér a lap arra, hogy Kolumbus maga is zsidó volt, vagy legalább zsidó származásu, mert Kolon egy híres zsidó tudós család neve s Kolumbus testvérét Diegot Jákobnak hívták. A négyszázados felfedezési évforduló alkalmára olasz zsidó tudósok készülnek ezen kissé merész állítás elbírálására.

A kigyókultus Judeaban.

-- Adalék az ó-héberék művelődésének történetéhez. --

Írta: Steiner Ignác állami képezdei hitelemező Léván.

II. RÉSZ.

[F o l y t a t á s].

Mint említettük, »naches« a. m. véletlen tüneményből levont jóslás, vagyis a kigyók által indirecte adott jelek magyarázása. A haszonleső Lában, ki látta, hogy Jákob öt tőle kitelhető minden erővel szolgálja, s hogy vagyona ennek folytán szemlátomást gyarapodik, bizonyára nem kérdezte meg előbb kigyó-oraculumát, hogy megtudja, vajjon Jákob továbbmaradása hasznára lesz-e vagy sem. Mindazonáltal bevallja: »Nichasti vajvorcheni...« Ezt csak úgy lehet értelmezni, hogy Lában, meglévéen győződve a Jákob szolgálata folytán ráháromló előnyről, házi jósaitól egyszer-másszor elleste alkalmilag, hogy Jákob neki áldást hoz. Ha egyenesen meg is kérdezte, nem volt szabad azt bevallani, mert ez már kétkedést foglal magában s Jákobot épen nem marasztalja. Nem kevésbé tehető fel, hogy Ben Hadad küldöttjei, kik uruknak azon örvendetes hírt voltak hozandók, hogy Ácháb testvérének fogadta, előbb valamely útbaigazítást vagy jóslatot bevártak volna, וְהַאֲנִשִּׁים יַחֲשׂוּ וַיִּמְהַרּוּ azt akarja mondani, hogy a követek az oraculum által történetesen adott kedvező jósjeltől is buzdítottván, siettek az Afekába rekedt szyr királyhoz. (I. Kir. 20, 33.) József is avval dicsekedett testvérei előtt: כִּי בַחֵשׁ יַחֲשׂ אִישׁ אִשׁר כְּמִנִּי

„A magamféle ember tudja az alkalmlilag vett jósjeleket mire magyarázni.“ Ezt akarta tehát Bileám mondani midőn felkiáltott: „Ki ló nachas bejaakov veló készem bejiszroel.“ A kigyóktól akár történetesen akár megkérdezés folytán eredő jósjelek Izráel népe ellenében jelentőséggel nem bírnak, mert neki szóval hirdettetik, (a hangsúly אמר szóra teendő, mely szó czélzás akar lenni a prófétai intézményre, hogy itt t. i. nem jósjelek, hanem élőszó tudatja a sors változatos fordulatait) mit mivel az Isten. E kettős antithesis alkalmazása mellett az egész vers, mely eddig a bibliamagyarázók szemében crux interpretum gyanánt tűnt fel, egyszerű s kielégítő magyarázatot lel.)*

Midőn Móáb és Midjan vénei utnak indultak Bileámhoz, a sz. irás értesítése szerint קסמים-ot vitték magukkal. Nem tévedünk, ha e vénekben szakembereket, tehát bűbájosokat látunk. Így mondja Jesaiás is: וקום וזקן (3, 2.), a talmudban pedig »zoken« általában tudóst jelent. Mit vihettek magukkal ez emberek? Némelyek szerint jntalomdíjat, mert Mózes 5. könyvében írva van, hogy Bileám fölbéreltetett Izráel elátkozására (23, 5.), mások szerint bűvszereket, hogy a varázsló a megfelelő eszközökben szükségét ne lásson. De minemü szerszámok lehettek ezek, melyek e néven itt először s egyszersmind utólszo említettnek? Az előzmények után nem lesz nehéz e kérdésre feleletet adnunk.

Látruk, hogy Bileám a hét oltár emelése után Báláktól el- s a kigyókhöz fordult. De hogyan kerültek oda e kigyók? Nem másként, minthogy magával hozta volt azokat. Erre czélzott az angyal is eme megszólításban: כי יר ט הדרך לנגדי. A »jórát« szó fölötte homályos, s már a talmud sem boldogulhatott vele másként, minthogy kezdőbetük szerint három szóra tagolta fel. (Sabbat 105, a.) A kigyóbüvölőnek egyik héber neve חובר הבר, aramul: רטין רטן, mely utóbbi név a chartóm szónak is alapul szolgált. Idézzük csak magunk elé a jelenetet! Bileám dresszirozott kigyóival Móáb határai felé halad s az angyal utját álija. Utazásának czélja ismeretes az angyal előtt, valaminthogy ismeri a csuszómászók rendeltetését. Nem-e természetes, hogy ezt az intő szöveget hallatja: Ime, én akadályul kijöttem, mert az ut, t. i. az utazás czélja, kigyóbüvöléssel van ellenem? Ez volna nézetem szerint רט szónak értelme. Merész egy ujtás a hermeneutika terén! Azonban ha mindig kitaposott utakon járunk, érteni ugyan érteni fogjuk a bibliát, de nem a biblia írójának, hanem a magunk felfogása szerint. De tanuljuk a bibliát nemcsak érteni, hanem ismerni is! Bálák küldöttei tehát, a maguk is végzetjősök hírében álló vének, azt vitték magukkal, a mi rendes körülmények között uti felszerelésükköz tartozott és a minnek a nagy mester talán hasznát veendi. Azon ellenvetést pedig, minek fordult Bálák Bileámhoz,

ha otthon is ilyen emberek állottak szolgálatára, s maga előzi meg, mondváp: »Mert tudom, akit te megáldasz, az áldott, és akit elátkozol, az átkozott.« Bálák mindenek előtt a sikert akarta magának biztosítani.

(Folytatása következik.)

Szerkesztői-üzenetek.

—Dr. Philipsohn Lajos arczképét mutatjuk be itt, melyet egy csak néhány héttel ezelőtt történt felvétel után készítettünk és melyet az elhunyt híres rabbi leánya, Dr. Kayserling M-né volt szives átengedni e czélra.

Szöfér. Az újévnek a keresztények előtt sem igen van nagy vallásos jelentősége. Az első keresztények, mint Jézusnak körülméltetési napját ünnepelték. Ilyenként később természetesen nem ülhatték meg, hacsak egy általuk elvetett zsidó törvény magasztalását megörökíteni nem akarták. A nap mégis megmaradt ünnepnapnak, mert az volt a pogány rómaiaknál is. Nem egy ünnepet és szokást vettek át így a régi pogányoktól, melyeket természetesen megkereszteltek. Ilyen maga a karácsonyfa is, mely a régi pogány germánoknál divott. A latin nemzetek nagyrészénél — Olaszthonban és Spanyolországban — a karácsonyfa ma sincs szokásban.

Ujhely. Ne bántsuk, mert feltámasztjuk. Az egész sajtó,— és igen bölcsen — hallgatott a könyvről, melyen a delirium antiszemiticum nyomai oly félreismerhetetlenül észlelhetők. A falragaszokkal különben, melyeken a könyv fejezeteinek czimeit voltak feljegyezve, az a tréfa történt meg, hogy erre a sorra: „Hol van Eszter?“ pajkos szedő-

*) כעת a. m. már most, t. i. már van is prófétája (Mózes).

gyerekek éjnek idején a falragaszhoz egészen hasonló papírszalagot ragasztottak, melyeken az egészhez illő szeddéssel ez volt nyomtatva „Hol van a csángópénz?”

P—g Bpt. Kitűnik, hogy tévedett ön is, adminisztrátorunk is. Utóbbi azt hitte, hogy a dicsének után, melyet ön lapunkra zengett, a legcsekélyebb, mit érte tenni kész, az előfizetés lesz. Ön meg azt hitte, hogy a ki a lapért így lelkesedni tud, a legcsekélyebb, mit a kiadóhivataltól várhat, egy tiszteletplédány.

G. H. elnök urnak, K. Mindenesetre érdemesebb rá, mint sok más, kiknek lelkiüdvéért istenitiszteleket is rendeztek. Visi a legtisztább liberalizmusnak volt harczosa; és harczolt minden erejéből a sötét rém ellen is, mely annak idején a világosabb fejeket is fogva tartotta. Midőn első 3 heti nyiregyházi tartózkodása után a fővárosba visszatért, ismerősei körülfozták, hogy „mi van hát azzal a Tisza-Eszlárral” „Barátim, — szölt Visi, — Tisza-Eszlárral semmi sincsen, de van egy megyei actió a zsidók ellen, kik fejükre nőttek a hatalmas uraknak” Midőn egy izben a hírlapírók gyűlésében, melyen Visi elnökölt, egy-két ember Verhovay nevét hozta színre, haragtól kigyuladt arczzal kelt fel helyéről. „Uraim, — szölt — ha ezt a nevet még egyszer említik, itt hagyom e helyet! Tisztességes emberek gyűlésén e névnek nincsen helye.» Határozott, célirányos, önzetlen s aranytiszta bajnoka volt ő a szabadelvűségnek és egyenlőségnek.

V—y. A »Geist des Talmud« alig két évvel ezelőtt megjelent kitűnő, mert kitűzött feladatának minden tekintetben megfelelő mű. Szerzője Ehrentheil Mór, a zsidó irodalom egyik legszellemesebb művelője, ki a »Familienbuch«-nak is a megírója.

A szatmári izr. hitközség előjáróságától.

Pályázat.

A Szathmár-németi aut. orthodox zsidó hitközségnél egy sóchet-ubódék és kóre, ki egyszersmind jó előimádkozó is legyen, szükségeltetik. Évi fizetés 600 frt, nagy ünnepnapokon előimádkozásért 150 frt, szabad lakás és a szokásos mellékjövedelem.

Pályázók kéretnek, aut. orth. rabbiktóli bizonylataikat, életkoruk és családi állapotok feltüntetésével, folyamodványukat 1890. évi január hó végeig az alulírt előjárósághoz benyújtani. Uti költség csak a megválasztottnak fog megteríteni.

Szatmár, 1889. december 22.

a Szatmár-németi aut. orth. izr. hitközség
előjárósága.

Jó bor igazi gyógyszer!!!

Trebitsch Izidor borpinczéje

(Király-utca 6., Simonyi-féle házban)

gazdagon el van látva hamisítatlan fehér, vörös és csemegeborokkal. (A kik כשר-ra ügyelnek, szintén bizalommal fordulhatnak a céghez) 5 üvegnél nagyobb vételek a házba szállíthatnak.

Tessék meghozatni

az alulírott könyvkiadó-üzletből, még pedig utánvétellel vagy pedig az összeg előleges beküldése mellett a következő műveket:

- 1) Mózes öt könyve a **haftórakkal** és egy a **chumishoz** szükséges szótárral, mely fejezetek szerint van rendezve; ezekhez járulnak még a héber nyelvtan elemei és a főnevek, névmások és igékre vonatkozó néhány hajlító-táblázat, melyek könnyen érthetően német nyelven vannak írva. — (Szerzőjük Magyarország egyik legelőkelőbb és legtekintélyesebb rabbija.) Ara elegáns, csinos vászonkötésben 1 frt.
- 2) Thóra a **haftórakkal** együtt, de szótár nélkül, csinos vászonkötésben, 60 kr.
- 3) Thóra a **haftórák** nélkül, jó vászonkötésben 40 kr.
- 4) Thóra zsidó-német fordításban Brülltől; finom kötésekben 2 frt.
- 5) Thóra szóhi német fordítással, német vagy héber betűkkel, a pontozott, könnyen érthetően fordított és magyarázó jegyzetekkel ellátott Raschi-kommentárral együtt **Dessauer** Juda rabbitól, öt erős és elegáns vászonkötésben 7 frt.
- 6) Zsoltárok német fordítással; iskolai kiadás, kötve 60 kr.; Stern M. tanár magyar fordításával jól kötve 70 kr.
- 7) Teljes **szidur** magyar fordítással és hozzávaló héber-magyar szótárral **Deutsch** Henriktől, jó vászonkötésben 60 kr.

LÖWY M. E. FIA

Budapest, Királyutca.

Kohn Arnold

gazdag sirkőraktárát

(Váczi körút 14, szemben az Andrássyutorkolatával.)

ajánlja mindazok figyelmébe, kiknek a sirkőállítás szomorú kötelességét kell teljesíteniök.

Szép és pontos kivitelért és lehetőleg olcsó megszámitásért kezdek a cég jó hírveve.

== Szombaton és ünnepnapon zárva. ==